НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

# BIOGRAPHY
# БІОГРАФІКА
# БІОГРАФІСТИКА

## Біографічне знання у суспільному, інтелектуальному і духовному просторі сучасної України

Київ 2026

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ**
**НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ**
**ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

# BIOGRAPHY
# БІОГРАФІКА
# БІОГРАФІСТИКА

## Біографічне знання у суспільному, інтелектуальному і духовному просторі сучасної України

Збірник праць Інституту біографічних досліджень

Електронне наукове видання

Київ 2026

https://doi.org/
УДК 016:929(477)(066)

**Biography. Біографіка. Біографістика**: Біографічне знання у суспільному, інтелектуальному і духовному просторі сучасної України : зб. пр. Ін-ту біогр. дослідж. : електрон. наук. вид. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; ред. кол.: В. І. Попик (голов. ред.) та ін. Київ, 2026. 298 с.

Збірник праць Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського присвячений проблемам теорії і методології біографіки, актуальним питанням її досвіду, сучасному стану й перспективним завданням розвитку. У збірнику вміщено статті, а також тези доповідей і повідомлень учасників XXII Біографічних читань «Біографічне знання у суспільному, інтелектуальному і духовному просторі сучасної України», які відбулися 5 червня 2026 р. в Києві.
Видання орієнтоване на науковців, які працюють у галузі біографістики, біобібліографії, соціальних комунікацій, розбудови електронних ресурсів біографічної інформації, а також на широке коло осіб, котрі цікавляться вітчизняною історією та культурою.

ISBN 978-617-8827-40-3

**РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:** В. І. Попик, д-р іст. наук, чл.-кор. НАН України (головний редактор); Л. І. Буряк, д-р іст. наук (заступник головного редактора); Н. І. Любовець, д-р іст. наук (заступник головного редактора); О. В. Плющик, канд. філол. наук (секретар редколегії); Г. А. Александрова, д-р філол. наук; О. Є. Бондарева, д-р філол. наук; Т. В. Добко, д-р наук із соц.комунікацій; С. С. Кіраль, д-р філол. наук; В. В. Томазов, д-р іст. наук; О. М. Яценко, канд. іст. наук.

**Рецензенти:**
Курганова Олена Юріївна, доктор історичних наук
Кізлова Антоніна Анатоліївна, доктор історичних наук

**Публікується за рішенням** Ученої ради Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (протокол № 8 від 15 вересня 2026 р.).

Автори несуть повну відповідальність за підбір та точність наведених фактів, цитат, власних імен, бібліографічних посилань та інших відомостей.
У разі передруку публікацій посилання на збірник «Biography. Біографіка. Біографістика» обов’язкове.

ISBN 978-617-8827-40-3
© Національна академія наук України, 2026
© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2026

**Семешин Е. В. П**едагоги сумщини в роки тоталітаризму (біографії за матеріалами Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України) ..... 250

**Міхно О П.** Бібліографія праць Олександра Тисовського (1886–1968) як джерело дослідження його інтелектуально-освітньої діяльності в еміграції ..... 257

**Новітні інформаційні технології і творчий інструментарій біографічних досліджень** 269

**Бездрабко В В.** Блоґер, автор блоґу, автор: проблема ідентифікації ..... 269

**Вернік О. Л., Вернік Ю. В.** Потенціал штучного інтекту в розвитку цифрових біографічних систем ..... 273

**Васильєв Д. М., Вірченко Т. І.** Біографічне інтерв'ю: алгоритм творення портрету особистості ..... 276

**Кузьменко В. О.** Методологічні та практичні аспекти сучасної наукової біографіки (на прикладі видання біобібліографічного довідника з нейрохірургії) ..... 284

**Калініченко О. О.** Біографічний метод у реконструкці військової історії підводників (на прикладі праць одеситок) .... 291

УДК 82-92.09:929
**Васильєв Дмитро Миколайович**,
ORCID: https://orcid.org/0009-0003-8051-8407,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
освітньо-наукової програми «Біографістика і текстологія»,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
Київ, Україна
e-mail: dmvasyliev.fufkm25m@kubg.edu.ua;
**Вірченко Тетяна Ігорівна**,
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7953-2285,
доктор філологічних наук, професор,
професорка кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
Київ, Україна
e-mail: t.virchenko@kubg.edu.ua

# БІОГРАФІЧНЕ ІНТЕРВ'Ю: АЛГОРИТМ ТВОРЕННЯ ПОРТРЕТУ ОСОБИСТОСТІ

Джерелами реконструкції життя й діяльності знакової постаті можуть виступати спогади, архівні документи. Разом із тим, дослідник може опинитися в ситуації, коли є можливість зібрати свідчення сучасників шляхом інтерв'ювання. Жанр «інтерв'ю» доволі усталений, тоді як межі жанру «біографічне інтерв'ю» розмиті. Частково це зумовлено тим, що модифікація жанру лежить у міждисциплінарній площині. У розвідці запропонований методологічний план роботи над біографічним інтерв'ю, а також здійснена спроба окреслити прикметні ознаки жанру.
***Ключові слова:*** інтерв'ю, біографічне інтерв'ю, спогади, мемуари, портрет особистості.

Реконструкція життя й діяльності особистості здійснюється на основі документів, епістолярію, мемуарів тощо. Біограф може працювати як зі збереженими спогадами, так і з тими, які потребують фіксації, відтворення, уведення в науковий обіг, декодування тощо. При цьому дослідник мусить усвідомлювати унікальність матеріалу із яким він працює, адже він «несе в собі

цінний культурологічний матеріал (що неможливо знайти в інших джерелах, який є незмінним при дослідженні ментальності тієї чи іншої епохи, групи людей, окремої особи)» [1, с. 98–99]. Одним зі способів збору спогадів є інтерв'ювання, яке може супроводжуватися аудіозаписом або відеофіксацією.

Інтерв'ю — традиційно журналістський жанр інформаційної групи, але особливості біографічного інтерв'ю розмиті, тоді як увиразнення жанрових меж сприятиме точності постановки дослідницьких завдань і розумінню потенціалу отриманого продукту. Окреслення прикметних (міждисциплінарних) ознак біографічного інтерв'ю — завдання цієї студії.

***Жанрові колізії***. Інтерв'ю —інформаційний жанр, мета якого — «передати свідчення якоїсь причетної до справи особи» [2, с. 6]. Енциклопедія «Брокгауз» (1986) пропонує таку дефініцію: «Цілеспрямоване опитування інтерв'юером осіб для здобуття інформації стосовно теми чи особи» [цит. за 3, с. 135]. Вальтер фон Ла Рош пропонував розрізняти три види інтерв'ю, серед яких мало місце інтерв'ю про особу. Очікувано, що пізніше дослідники виокремили портрет (портретний нарис) — аналітичний жанр у журналістиці, — в основу якого покладено «розслідування життя людини» [2, с. 5]. Портрет створюється заради демонстрації найхарактерніших рис, адже об'єкт журналістського розслідування — особа, яка користується увагою суспільства.

***Класифікація інтерв'ю.*** Французькі вчені пропонують таку класифікацію інтерв'ю: *документальне* — задля «здобуття інформації від людини, уповноваженої її роздобути» та *опрацьоване* — демонстрація «особи під певним кутом бачення, певне розкриття якоїсь теми через слова цієї особи» [2, с. 6]. Едгард Морін пропонує іншу класифікацію: *інтерв'ю-опис, інтерв'ю-анекдот, інтерв'ю-діалог, інтерв'ю-спогад, документальне інтерв'ю*. У контексті дослідження важливі інтерв'ю-діалог і інтерв'ю-спогад, адже вони увиразнюють важливість позиції журналіста-дослідника: включеність задля спільного пошуку істини або «повне зникнення зі сцени»: «об'єкт інтерв'ю розповідає про себе ніби "напряму"» реципієнтові [2, с. 23].

***Методологічний план роботи над біографічним інтерв'ю*** традиційний:

*підготовка* (вибір об'єкта для інтерв'ю, робота із документами, визначення для себе «найважливішої інформації, яку обов'язково треба здобути» [2, с. 32]);

*встановлення контакту*, *формулювання списку питань* (доцільно, щоб питання відповідали таким ознакам: документальні (особливо потрібно на це зважати, якщо респондент був учасником інтерв'ю на обрану тему), оригінальні, конкретні, не агресивні). Припускаємо, що елементи розмови можуть носити характер експлораційного діалогу, адже саме він може провокувати спогади.

*власне інтерв'ю* (вибір способу фіксації: нотатки, аудіо, відео; найоптимальніша модель — інтерв'ю віч-на-віч). Зауважимо щонайменше дві переваги відеофіксації: 1) створення умов для співпереживання інтерв'ю як журналістської роботи; 2) змога «інтерв'юеру показати авдиторії також поведінку співрозмовника під час інтерв'ю: тема, яка обговорюється журналістом та його співрозмовником, це один рівень, а манера і спосіб, в який співрозмовник говорить або не говорить про це, — інший» [3, с. 52–53].

Творення портрету особистості передбачає пошук відповіді на питання й про місце зйомки. Наприкінці 60-х рр. XX ст. журналіст німецької газети «Цайт» Бен Віттер придумав спілкуватися з респондентами під час прогулянки, тривалістю 1–2 години: «Він крокував зі своїми співрозмовниками вулицями, парками, на природі — і завдяки цьому міг внести до тексту "червону нитку" оповіді, яка надавала розмові особливого звучання» [3, с. 81]. На думку дослідників, саме такий підхід дає змогу зафіксувати психограму особистості. На переконання самого ж Бена Віттера це спосіб «заглянути за межі говоріння», наблизитись до автентичності особистості. Зауважимо, якщо герой портрету не респондент інтерв'ю, то журналіст-дослідник у такий спосіб має змогу зафіксувати емоційне прагнення зберегти пам'ять. Під час опрацювання такого інтерв'ю важлива не хронологія розмови, а драматургія діалогу, що вкрай цінно під час реконструкції життя й діяльності постаті.

Співрозмовники неминуче пам'ятають, що бесіда, яка відбувається навіть наодинці, все одно є публічною: «Розмовляючи між собою, обидва співрозмовники думають про ефект, який досягнуть чи можуть досягти їхні висловлювання в громадськості» [3, с. 143].

**Функціональне спрямування інтерв'ю**. По-перше, очевидно, що зібрані факти мають стати частиною реконструкції життя особи. Сенс біографічного інтерв'ю тоді звужується до «організованого і формалізованого, розширеного до діалогу опитування» [3, с. 97]. По-друге, отримана інформація може бути опублікована, але існує небезпека, що інтерв'ю перетвориться «в надрукований протокол опитування з метою отримання інформації: можливо, достатнього для отримання певної інформації, але для публікації як самостійної форми представлення — надто неглибоким і нудним» [3, с. 97]. По-третє, відеофрагменти можуть стати частиною документального фільму, тому вибір позиції журналіста-дослідника і принцип добору запитань актуалізується і частково буде залежний від концепції стрічки. Практики нагадують, що «журналістові як інтерв'юеру не обов'язково потрібно ставити запитання, оскільки діалог може розгортатися завдяки обміну репліками, однак, безсумнівно, він має повідомити своєму співрозмовнику предмет бесіди (тему, подію, факт) і спонукати його до висловлювання, які б інформували стосовно цих аспектів» [3, с. 144]. Мінімальний обсяг питань, на думку журналістів, — три, але теоретики комунікації зменшують цю кількість до двох запитань.

Отже, біографічне інтерв'ю фіксоване на особі. Для портрету особистості, життя якої реконструює журналіст-дослідник, важливі не лише факти, а й досвід, емоції, погляди сучасника, який зберігає унікальні спогади про героя історії. Розуміння здатності респондента розкрити унікальні факти —важливий (пропедевтичний) етап дій журналіста-дослідника. Розповідь сучасника тим цікавіша, чим ближче він контактував з героєм дослідження-реконструкції, «чим більше деталей, епізодів та історій він може розповісти» [3, с. 164]. Для експлорації доцільно використовувати спонукальні питання, адже саме вони «відкривають співрозмовнику найбільш широке поле для

відповіді» [3, с. 216]. Решта питань має носити відкритий характер.

1. Любовець Н. Вивчення мемуарів як історичного та біографічного джерела: до історіографії проблеми. *Українська біографістика= Biographistica Ukrainica*. 2010. Вип. 7. С. 66–104.
2. Техніка інтерв'ю : збірка навчальних матеріалів, складена за французькою методикою вдосконалення працівників ЗМІ. Київ, 2005. 144 с.
3. Халер М. Інтерв'ю : навчальний посібник. Київ : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2008. 404 с.

UDC 82-92.09:929
**Dmytro Vasyliev,**
a student pursuing a second (master's) degree of higher education,
within the educational and research programme "Biographical and Textual Studies"
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Kyiv, Ukraine
e-mail: dmvasyliev.fufkm25m@kubg.edu.ua;
**Tetiana Virchenko**,
Doctor of Science (Philology), Full Professor,
Professor at the Department of Ukrainian Literature, Comparativistics and Grinchenko Studies,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Kyiv, Ukraine
e-mail: t.virchenko@kubg.edu.ua

## BIOGRAPHICAL INTERVIEW: AN ALGORITHM FOR CREATING A PORTRAIT OF A PERSONALITY

Memoirs and archival documents can serve as sources for reconstructing the life and work of a prominent figure. At the same time, a researcher may find themselves in a situation where it is possible to gather evidence from contemporaries through interviews. The "interview" genre is fairly well-established, whereas the boundaries of the "biographical interview" genre are blurred. This is partly due to the fact that the evolution of the genre lies within an interdisciplinary framework. This study proposes a methodological framework for conducting biographical interviews and attempts to identify the defining characteristics of the genre.